

Dr hab. Iryna Kozłowska

Narodowy Uniwersytet „Politechnika Lwowska”

Dr Nadia Zajaczkowska

Lwowski Narodowy Uniwersytet imienia Iwana Franki

Dr hab. Jurij Kozłowski

Narodowy Uniwersytet „Politechnika Lwowska”

Osobowość nauczyciela akademickiego w warunkach integracji przestrzeni edukacyjnej szkoły wyższej

Higher education teacher’s personality in the context of the integration of educational space of higher education institutions

Streszczenie

Problem rozwoju osobowości nauczyciela akademickiego w kontekście jego działalności zawodowej staje się coraz bardziej aktualny w warunkach współczesnego społeczeństwa. Duża ilość komputerów, rozpowszechnianie nauki na odległość oraz tworzenie wirtualnych przestrzeni edukacyjnych w instytucjach oświatowych – to wszystko wymaga większej uwagi, zmusza do realizacji działań zapobiegających zanikowi bezpośredniej komunikacji studenta z wykładowcą. Dlatego nauczyciel akademicki musi być osobą wszechstronnie rozwiniętą. Integralny rozwój osobowości stanowi podstawę przygotowania nauczyciela akademickiego oraz harmonizacji wszystkich aspektów jego działalności. Konieczne jest zatem stworzenie kompleksowej charakterystyki nauczyciela akademickiego jako wykładowcy-praktyka, wykładowcy-badacza i naukowca uczelni specjalizującej się w określonej dziedzinie nauki. Gotowość do prowadzenia działalności zawodowej to swego rodzaju system charakteryzujący się odpowiednimi wskaźnikami, które w kompleksowym ujęciu pozwalają uzyskać informację o rzeczywistym poziomie pracy nauczyciela. Wskaźniki stanowiące ilościową charakterystykę osobowości odgrywają ważną rolę w porównaniu wyników działalności zawodowej katedr i innych jednostek strukturalnych uczelni. Podkreślić należy, że odpowiednie kształcenie sprzyja rozwojowi możliwości nauczyciela akademickiego.

Słowa kluczowe: charakterystyka nauczyciela akademickiego, integracja, przestrzeń edukacyjna w szkolnictwie wyższym.

Abstract

The problem of a higher education teacher’s personality development in the context of her/his professional activity is becoming more and more urgent in today’s society. The considerable amount of computer aids, the extension of distance learning and the establishment of virtual educational spaces in many education institutions require the increased attention in order not to

lose the live communication between students and teachers. Thus, the teacher must be a versatile personality. The integrity of personality development is the major principle of the teachers' formation, harmonizing all aspects of their activity. Considering such circumstances, it is logical to create a complex characteristic of a teacher of higher education institution as a practitioner, a scholar and a researcher in the field of the educational institution specialization. We think that the preparedness for professional activity as a system characterized by appropriate coefficients, complex consideration of which allows obtaining reliable information about the real level of teacher's work. The numeric characteristics of the personality component are the coefficients that play an important role in comparing the results of the functioning of the departments and other structural units of higher education institutions. Therefore, the relevant education contributes to the teacher's potential opportunities development.

Keywords: higher education teacher's personality, integration, educational space of higher education institutions.

Wprowadzenie

We współczesnych warunkach społecznych problem kształtowania twórczej, duchowej osobowości i systemu wartości zawodowych nabiera szczególnego znaczenia. Kształtowanie światopoglądu jako podstawy budowania systemu wartości nie jest możliwe bez uwzględnienia procesów integracyjnych w psychice człowieka, w procesie nauczania. Jak zaznaczają N. Subbarayudu i dr. S. Babu Praveen Kumar, nauczanie „to proces duchowy, w którym ma miejsce kontakt duszy z umysłem. Dobry wykładowca jest potężnym instrumentem, ma znaczący wpływ na kształtowanie charakteru studenta. Wpływ nauczyciela akademickiego rozciąga się na wiele pokoleń; wychodzi poza granice narodowe oraz geograficzne i przedłuża rozwój cywilizacji. Nauczyciele akademicy zajmują wysokie miejsce w systemie oświaty. Żaden inny obszar edukacji nie ma tak ważnego znaczenia dla postępu społeczeństwa jak edukacja na poziomie wyższym, która wpływa na cały system oświaty”¹.

W swoich pracach naukowych polski pedagog R. Król akcentował wzajemne relacje między duchowością a samodoskonaleniem nauczyciela akademickiego. Pisał on m.in.: „Jeśli chcesz znaleźć źródło, musisz iść do góry”². Taką myśl wielokrotnie prezentował w różnorodnych swoich publicznych wystąpieniach także Ojciec Święty Jan Paweł II. Znajduje ona zastosowanie również w działalności pedagogicznej – nauczyciel akademicki ma stale pracować nad sobą i dawać przykład innym; przede wszystkim człowiek musi rozumieć siebie i z szacunkiem oraz uwagą podchodzić do każdego człowieka (starać się go zrozumieć niezależnie od tego, czy jest to student, kolega, czy też przeciętny człowiek).

¹ N. Subbarayudu, S. Babu Praveen Kumar, *Role of a teacher in education at 21st century*, „Conflux Journal of Education”, vol. 1, Is. 2, July 2013, p. 107.

² R. Król, *Duchowość nauczyciela akademickiego*, „Pedagogika Katolicka” 2008, nr 2 (styczeń–czerwiec), s. 201.

Jakość pracy nauczyciela akademickiego jest dzisiaj najważniejszym problemem, dlatego niezbędne staje się „przygotowanie obiektywnych narzędzi badawczych (pomiarowych) i przekonanie nauczycieli akademickich o zasadności takich badań (oceny) oraz zaangażowanie w badania studentów i poproszenie ich o udzielenie rzetelnych odpowiedzi na pytania”³.

Obecnie w badaniach pedagogicznych przywiązuje się dużą wagę do przygotowania „nowego wykwalifikowanego nauczyciela akademickiego” (NQTs-newly qualified teachers), kładąc nacisk nie tylko na zaopatrzenie go w wiedzę zawodową, ale i na całościowy rozwój zawodowy⁴.

Całościowość rozwoju osobowości stanowi naczelną zasadę formowania nauczyciela akademickiego i harmonizacji wszystkich aspektów jego działalności. Zasada całościowości pozwala wyodrębnić ogólne komponenty rozwoju właściwe każdej osobowości, jednak nie uwzględnia ich charakteru indywidualnego. Niemniej jednak zawodowe ukierunkowanie oraz cechy indywidualne mają znaczny wpływ na rozwój osobowości.

Analiza badań. Problemy przygotowania nauczycieli akademickich są rozpatrywane w pracach wielu uczonych (I. Bech, W. Bondar, S. Honczarenko, R. Hurewicz, N. Kuźmina) i dotyczą między innymi badania kompetencji nauczycieli szkół wyższych (C. Banach, M. Czechowski, Z. Żukowska), jakości polskiego i europejskiego systemu oświaty (K. Denek), współczesnych systemów nauczania (B. Niemierko, A. Szmajke, T. Ziejewski), analizy programów i metod nauczania (N. Norris, R. Meighan, W. Kubielski, E. Kameduła, A. Porańczyk), duchowych i kulturowych relacji między wykładowcami i studentami (V. Mitra), samokształcenia nauczyciela akademickiego (K. Jaspers, J. Galarowicz, J. Pawlak), współpracy studenta i nauczyciela akademickiego w procesie edukacji (A. Krajewska), roli nauczyciela akademickiego we współczesnym świecie (A. Graham, R. Pelps), wiedzy i umiejętności nauczyciela akademickiego – mentora (P. Ashby, P. Hobson, A. Malderez, P. Tomilson), udoskonalania i rozszerzania własnej wiedzy (R. Bullock), pierwszych lat intensywnego wysiłku w pracy nad sobą (L. Orland) itd.

Jednak przeprowadzona wnikliwa analiza opracowań świadczy o tym, że kwestię podwyższania jakości zawodowego przygotowania przyszłych nauczycieli akademickich w kontekście rozwoju ich osobowości w literaturze naukowej nawiązano niewystarczająco.

Cel. Rozpatrzenie problemu uzasadnienia celowości wieloaspektowego badania rozwoju osobowości nauczyciela akademickiego w kontekście jego działalności zawodowej.

Zadania. Ze względu na sformułowany cel trzeba rozwiązać następujące zadania:

³ K. Zatoń, *Ewaluacja jakości kształcenia nauczycieli akademickich*, „Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu” 2014, t. 45, s. 21.

⁴ J. Aspöfors, G. Fransson, *Research on mentor education for mentors of newly qualified teachers: a qualitative meta-synthesis*, „Teaching and Teacher Education” 2015, nr 48, p. 75.

1. Scharakteryzować współczesne problemy zawodowego przygotowania nauczyciela akademickiego w kontekście rozwoju jego osobowości.
2. Przedstawić osobliwości i uzasadnić klasyfikację kadry nauczycielskiej szkół wyższych według kierunków: wykładowca-praktyk, wykładowca-badacz i naukowiec w branży według specjalizacji uczelni.
3. Określić rolę moralności i kultury duchowej w zawodowych kompetencjach nauczyciela akademickiego.
4. Przeanalizować konkretne przykłady cech osobowościowych rozwoju zawodowego nauczyciela akademickiego.

Stosowane metody badawcze: analiza logiczna, obserwacje, oceny eksperckie, metody statystyki matematycznej.

Osobowość nauczyciela akademickiego i tendencje w rozwoju jego działalności zawodowej

Osobowość – jedno z głównych i jednocześnie najbardziej trudnych pojęć, któremu poświęcono już wiele prac naukowych. Największą wadą nauk społecznych jest ich oderwanie od osobowości, która w całym swym skomplikowaniu struktur mentalnych, intelektualnych, duchowych staje się obecnie obiektem kompleksowych studiów. Obecność człowieka jako osobowości w koncepcjach społeczno-ekonomicznych, które otwarcie deklarują swoje ukierunkowanie humanistyczne, była w ostatnim czasie tylko formalna⁵.

W ubiegłych latach podkreślano następujące tendencje w rozwoju działalności zawodowej nauczyciela szkoły wyższej:

- powiązanie doświadczenia działalności naukowej i pedagogicznej;
- stałe wzbogacanie treści, form i metod działalności naukowej nauczyciela akademickiego i działalności naukowo-badawczej studentów;
- podwyższanie wymogów poziomu przygotowania zawodowego nauczyciela akademickiego;
- podwyższanie wymogów w kwestii cech osobowości nauczyciela akademickiego.

Jest to istotne, gdyż wykładowca w swojej działalności naukowej i pedagogicznej, zwłaszcza w procesie kierowania pracami dyplomowymi, świadomie czy nieświadomie kształtuje u studentów światopogląd naukowy, poglądy na wzajemne związki nauki i religii, skupia uwagę studentów na tych czy innych aspektach działalności zawodowej.

---

⁵ С.І. Подмазін, *Особистісно орієнтована освіта (соціально-філософський аналіз)*, автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філос. наук: спец. 09.00.03, „Соціальна філософія та філософія історії”, Дніпропетровськ 2006, с. 9.

Problematyka osobowości w warunkach współczesnej cywilizacji technogennej

Obecnie ukształtował się szczególny typ cywilizacji technogennej, w którym pod wpływem intensywnej działalności innowacyjnej odbywają się aktywne przemiany społeczne. Rezerwy wzrostu „czerpią się już nie kosztem rozszerzenia stref kulturalnych, a kosztem przebudowy podstaw poprzednich sposobów życia i kształtowania zasadniczo nowych możliwości. Myślenie technokratyczne – to światopogląd, którego istotnymi cechami jest prymat środka nad celem, celu cząstkowego nad sensem oraz interesami i wartościami ogólnoludzkimi. Dla myślenia technokratycznego nie istnieją kategorie moralności, sumienia, przeżyć i godności ludzkiej”⁶.

Osiąganie aspektów humanistycznych pedagogiki zawodowej z wykorzystaniem środków integracji wiedzy, umiejętności i wartości dla kształtowania twórczej osobowości profesjonalisty z pełnowartościową wiedzą fachową i umiejętnościami, jednolitym światopoglądem i systemem wartości ogólnoludzkich i zawodowych jest jednym z pierwszoplanowych zadań współczesnej pedagogiki.

Dla utrzymania zasady całościowego rozwoju wymiar duchowy i materialny powinny nawzajem się uzupełniać. Współcześnie życie materialne istotnie wyprzedza życie duchowe. I tu powstaje pytanie o rolę nauki w kształtowaniu kultury duchowej zarówno jednostki, jak i społeczeństwa. Dla studenta dobry nauczyciel akademicki jako pedagog oczywiście jest autorytetem. Jednak z czasem, zwłaszcza dla studentów starszych roczników, coraz ważniejszy staje się problem zawodowego wizerunku nauczyciela akademickiego. I jeśli na pierwszych etapach studenci oceniają tylko pedagogiczne i naukowe cechy nauczyciela akademickiego, to z czasem moralno-etyczne, religijne, naukowe i światopoglądowe cechy nauczyciela akademickiego zaczynają zajmować czołowe miejsce. Przeciwnie dla młodzieży, w pierwszej kolejności, najważniejsze jest wybieranie celów, poszukiwanie ideałów, autorytetów, wzorców do naśladowania.

Innowacyjne tendencje w działalności nauczyciela akademickiego

Praktyka pokazuje, że istnieją różne poglądy w tym zakresie. Najczęściej wyodrębnia się następujące role nauczyciela akademickiego:

- wykładowca-kierownik procesu pracy samodzielnej;
- wykładowca-konsultant;
- wykładowca-moderator;
- wykładowca-lektor⁷.

⁶ С.У. Гончаренко, *Зміст загальної освіти і її гуманітаризація [в:] Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія*, за ред. І.А. Зязюна, Київ 2000, с. 96.

⁷ Л.М. Журавська, В.Л. Журавський, *Викладач як керівник самостійної діяльності студентів [в:] Теоретично-методичні проблеми навчання і виховання*, зб. наук. праць: педагогічні науки, Київ 2000, с. 38.

Wykładowca-konsultant udziela porad, pomaga wykonać te lub inne działania, wyciąga wnioski, wypowiada swoje zdanie na temat problemów, które są rozpatrywane. Jego rola ogranicza się do pomocy w rozwiązaniu problemów, które powstają podczas samodzielnej, poznawczej działalności studenta, odnajdywaniu alternatyw, poszukiwaniu źródeł literackich, a także udzielaniu dodatkowych informacji w sytuacjach problemowych itp.

Wykładowca-moderator nie wtrąca się w przebieg samodzielnych działań poznawczych, a tylko ocenia je i w razie konieczności wskazuje zagadnienia do rozważań, czyli ukierunkowuje działalność, nie wypowiadając swojego zdania i daje możliwość samodzielnego dojścia do pewnych wniosków.

Wykładowca powinien kierować procesem nauczania studenta w różnych warunkach, występując jako lektor, kierownik, konsultant i moderador, dając mu możliwość samodzielnego działania.

Badacze akcentują dziś nowe podejście do przygotowania nauczyciela akademickiego, które obejmuje: „przygotowanie na kursach oficjalnych przy współudziale przedstawicieli i badaczy z uniwersytetu; rozwój fachowy poprzez stałe treningi i seminaria, a także wspólne projekty naukowo-badawcze nauczycieli akademickich i badaczy”⁸.

Z. Żukowska w swoich badaniach naukowych dotyczących przygotowania nauczyciela akademickiego eksponuje następujące kompetencje kluczowe:

- prakseologiczne (umiejętność skutecznego planowania, organizowania, realizowania, kontrolowania i oceniania procesów edukacyjnych w szkole wyższej z uwzględnieniem różnych form: seminaria, konwersatoria, konsultacje, konferencje itp.);
- komunikacyjne (skuteczność zachowań językowych w sytuacjach edukacyjnych w szkole wyższej);
- współdziałania (skuteczność zachowań prospołecznych, sprawność działań integracyjnych nauczyciela akademickiego);
- kreatywne (innowacyjność i niestandardowość działań nauczyciela akademickiego);
- informatyczne (efektywne użycie źródeł informacji, sprawne korzystanie z bazy danych, poczty elektronicznej, sieci Internetu);
- moralne (dotyczą norm moralnych nie tylko ogólnospołecznych, ale w szczególności tych obowiązujących w środowisku akademickim)⁹.

Autorka zwraca także uwagę na znaczenie kompetencji moralnych nauczyciela akademickiego, które wyrażają się w tym, że:

- „zna własne powinności etyczne w postępowaniu w uczelni – w szczególności we współpracy ze studentami;

⁸ J. Aspöfors, G. Fransson, *Research on mentor education for mentors of newly qualified teachers: a qualitative meta-synthesis*, „Teaching and Teacher Education” 2015, nr 48, p. 76.

⁹ Z. Żukowska, *Potrzeba pedagogizacji nauczycieli akademickich w świetle etyki zawodu*, „Studia Dydaktyczne” 2013, t. 24–25, s. 49.

- potrafi myśleć i działać preferencyjnie dla dobra rozwoju studentów;
- posiada zdolność do pogłębionej refleksji moralnej przy ocenie dowolnego czynu etycznego;
- potrafi dokonywać właściwych wyborów moralnych w swej pracy na uczelni w imię dobra i szans rozwoju studentów;
- potrafi stawiać sobie pytania o granice współodpowiedzialności moralnej za rozwój studenta i uczelni oraz granice nauczycielskiego sprawstwa¹⁰.

Na podstawie analizy wyników naukowych badań K. Zatoń stwierdziła, że „nauczyciel akademicki pełni zwykle wiele skomplikowanych i wymagających wysokich kompetencji ról”¹¹.

Aspekty działalności zawodowej nauczyciela akademickiego

Zawodowa działalność nauczyciela akademickiego wiąże się z wielorakimi trudnościami. W pierwszej kolejności te trudności są związane z dominującymi relacjami wynikającymi z odmienności nauk, które reprezentuje wykładowca. Mogą to być nauki pedagogiczne (relacje człowiek – człowiek), przyrodnicze (relacje człowiek – przyroda), techniczne (relacje człowiek – technika) itp.

W warunkach szkoły wyższej zdecydowana większość osób, które zajmują się działalnością naukową, jest jednocześnie nauczycielami akademickimi (z wyjątkiem specjalnych jednostek naukowych). Przynależą oni do grupy społecznej i doświadczają podczas realizacji działalności pedagogicznej relacji „człowiek – człowiek”.

Dokonując kompleksowej klasyfikacji nauczycieli, wymienić należy następujące ich grupy:

- wykładowcy-praktycy (występują najczęściej w szkołach wyższych pierwszego i drugiego poziomu akredytacji),
- wykładowcy-badacze (są niezbędnymi w warunkach wyższych poziomów akredytacji szkoły wyższej),
- naukowcy w branży według profilu szkoły wyższej.

Jest oczywiste, że nawet bardzo zdolna i pracowita osoba nie jest w stanie na wysokim poziomie wykonywać wszystkich zadań związanych z przynależnością do poszczególnych grup. Nie oznacza to również, że każdy nauczyciel akademicki obowiązkowo musi być zarówno teoretykiem i praktykiem, dokonywać poznania tak samo dobrze w sposób racjonalny oraz zmysłowy i jednocześnie być specjalistą wysokiej klasy w określonej dziedzinie nauki.

¹⁰ Tamże, s. 52.

¹¹ K. Zatoń, *Ewaluacja jakości kształcenia nauczycieli akademickich*, „Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu” 2014, t. 45, s. 18.

Integracja różnych aspektów działalności nauczyciela akademickiego

Działalność szkół wyższych warunkuje: organiczną jedność treści nauczania i programów działalności naukowej; rozwój różnych form współpracy naukowej z instytucjami i organizacjami; bezpośrednie uczestnictwo personelu akademickiego w pracach naukowo-badawczych; organizacja naukowych, naukowo-praktycznych, naukowo-metodycznych seminariów, konferencji naukowo-badawczych i innych prac uczestników procesu dydaktyczno-wychowawczego itp.

Dla osiągnięcia tego celu konieczne jest wypełnienie następujących podstawowych zadań:

- rozwój badań naukowych jako podstawy edukacji, bazy przygotowania współczesnego fachowca;
- organiczne powiązanie fundamentalnych i stosowanych badań z konkurencyjnymi opracowaniami o charakterze komercyjnym;
- priorytetowy rozwój badań naukowych skierowanych na doskonalenie systemu edukacji wszystkich poziomów;
- szerokie użycie nowych technologii oświatowych i informacyjnych;
- doskonalenie naukowo-metodycznego zabezpieczenia procesu edukacyjnego;
- poprawa jakości przygotowania i podwyższania kwalifikacji kadry naukowo-dydaktycznej;
- doskonalenie systemu planowania i finansowania działalności naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej;
- wsparcie opracowań w zakresie wysokich technologii w celu produkcji na ich podstawie towarów i rozwoju usług z wyjściem na rynki wewnętrzne i zewnętrzne;
- rozszerzenie integracji międzynarodowej;
- przyciąganie inwestycji zagranicznych;
- stworzenie warunków dla przygotowania i przeszkolenia kadr w zakresie innowacji i przedsiębiorczości naukowo-technicznej, co zapewnia podwyższenie aktywności innowacyjnej, komercjalizację wyników badań naukowych; rozwój prawnej bazy własności intelektualnej itp.

Integralna kompleksowa charakterystyka osobowości nauczyciela akademickiego

Jedną z ważnych przesłanek sukcesu w badaniach ilościowych jest wybór i opracowanie konkretnych wskaźników i charakterystyk. We współczesnej nauce często korzysta się z takiego wskaźnika jak ilość opublikowanych prac naukowych. Ma on dość mocny związek korelacyjny z wiedzą naukową, chociaż nie jest tożsamy. W badaniach naukowych występuje podejście ilościowe i jakościowe, które

posiada wady i zalety. Podejście ilościowe dąży do precyzji, jednak w przypadku jego stosowania do systemów socjalnych dokładne, precyzyjne wyniki mogą mąskować albo upraszczać rzeczywisty stan rzeczy. Wnioski z jakościowej analizy są niejednoznaczne, dlatego potrzebują tłumaczenia lub interpretacji.

Dla wykładowcy-naukowca przedmiotem pracy jest proces przekształcania i w pierwszej kolejności otrzymania nowej wiedzy z perspektywą jej późniejszego stosowania. Stosunkowo jednorodne są środki pracy naukowo-pedagogicznej, które mają wiele wspólnych cech dla wszystkich szkół wyższych. Można jednak określać środki pracy naukowo-branżowej według uczelni jednoprofilowych. Obowiązki zawodowe często są odzwierciedlone w instrukcji służbowej i wskazują na główne formy aktywności pracownika jako obowiązkowe składowe treści jego działalności zawodowej. Dla nauczyciela akademickiego, który łączy działalność dydaktyczną i naukową, te obowiązki w warunkach realnych są dość nieokreślone. Nauczyciele akademicy, którzy mają istotne osiągnięcia w branży nauk niepedagogicznych, profilowych dla szkoły wyższej, często traktują działalność pedagogiczną jako dodatkową, dlatego nie są w stanie przekazać własnych osiągnięć studentom, poprawnie transformować otrzymaną wiedzę naukową w dydaktyczną. Istnieje również przeciwne zjawisko: kiedy wykładowca błyskotliwie pełni funkcje pedagogiczne, natomiast nie potrafi na należytych poziomie prowadzić badań naukowo-branżowych czy nawet naukowo-pedagogicznych.

Wyodrębniliśmy w swoim badaniu trzy obszary gotowości nauczyciela akademickiego do działalności zawodowej: osobowościowe cechy naukowca; wykształcenie i doświadczenie w pracy zawodowej; posiadanie własnych osiągnięć naukowych i dydaktycznych, na podstawie czego wyodrębniono dwa główne składniki: zawodowo-osobowościowy (fachowe wartości, cechy charakteru) i zawodowo-praktyczny (wiedza zawodowa, umiejętności zawodowe). Na podstawie kryteriów składnika zawodowo-osobowościowego przeprowadza się ocenę wrodzonych i nabytych cech charakteru nauczyciela akademickiego, jego orientacji aksjologicznych i motywów, które pobudziły go do wybrania właśnie działalności naukowo-pedagogicznej. Zawodowo-praktyczny czynnik zawiera wiedzę i umiejętności pracownika w wybranej dziedzinie nauki. Kompleksowe połączenie tych składników warunkuje skuteczność pracy nauczyciela akademickiego w określonej branży.

Sporządzenie ilościowych charakterystyk osobowości umożliwiają wskaźniki, które odgrywają ważną rolę w porównaniu wyników działalności zawodowej odrębnych katedr uczelni czy innych jednostek strukturalnych.

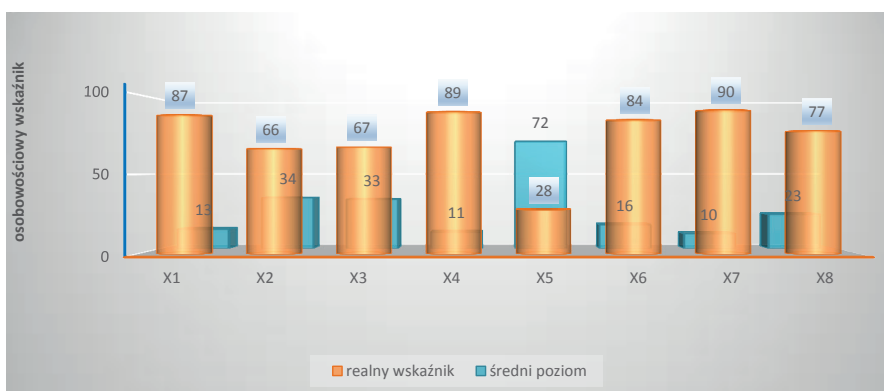
Rozwojowi możliwości nauczyciela akademickiego sprzyja odpowiednie wykształcenie. Inną ważną cechą jest doświadczenie w pracy, które istotnie wpływa na kompetencje zawodowe i poziom rozwoju nauczyciela akademickiego. Z połączenia tych dwóch ważnych elementów otrzymano wskaźnik efektywności nauczyciela akademickiego. Zaproponowano również wskaźnik wydajności, który pozwala obiektywnie wyznaczać poziom osiągnięć zawodowych z uwzględnieniem właściwych współczynników.

Wyniki badania osobowościowego obszaru działalności zawodowej nauczyciela akademickiego (badania eksperymentalne)

Cechy osobowościowe są niezbędnym warunkiem owocnej działalności zawodowej. Współczesne społeczeństwo osiągnęło znaczny rozwój naukowy i potrzebuje wysoko wykwalifikowanych specjalistów zdolnych do niestandardowego rozwiązywania zadań fachowych, modelowania własnej działalności i prognozowania jej wyników.

Dla osiągnięcia takich celów naukowiec powinien posiadać szereg cech osobowościowych, wśród których znalazły się (jak wynika z badań) przede wszystkim: dociekliwość (x1), inicjatywa (x2), zdolność do ukierunkowania konkretnych celów (x3), inteligencja (x4), odpowiedzialność (x5), rzetelność (x6), doświadczenie w pracy (x7), systemowość myślenia (x8).

Obecność wymienionych cech zapewnia niezbędne warunki osobowościowe dla działalności zawodowej. Trzeba wziąć pod uwagę to, że praktycznie żaden wykładowca nie posiada w stu procentach wszystkich cech, a jednocześnie pamiętać o tym, iż nieobecność jednej czy kilku z nich może mieć istotny wpływ na późniejszą działalność zawodową.

Rys. 1. Ocena obszaru osobowościowego nauczyciela akademickiego

Źródło: eksperyment autorski.

Nie zwrócono uwagi na najistotniejsze: znaczenie moralne działalności nauczyciela akademickiego, wpływ jego poglądów i osiągnięć na dydaktyczny aspekt działalności.

Moralny aspekt działalności nauczyciela akademickiego nie może dotyczyć tylko postaw społecznych, a w razie potrzeby powinien rozciągać się na jego cechy zawodowe, być rozpatrywanym zawsze w kontekście relacji, które kształtują się w ramach danego zawodu, jego miejsca i roli w życiu społeczeństwa.

Wykładowca, który łączy funkcje pedagogiczne i naukowe, jest zmuszony do rozwiązywania oprócz czysto pedagogicznych i branżowych problemów ważnych

zagadnień o charakterze moralno-religijnym. Zauważmy, że w tym przypadku kwestia jest niezwykle skomplikowana, przecież nauczyciel akademicki spotyka się nie tylko z problemami pedagogiki, ale również nauki branżowej, którą wyraża profil uczelni: gospodarka, fizyka, budownictwo, historia itp. Naukowiec podczas twórczej działalności opiera się nie tylko na faktach naukowych, a również uwzględnia czynniki duchowo-etyczne, właściwe dla jego kraju. Człowiek – jedyna istota na Ziemi zdolna do poznania świata w całej jego pełni.

Podsumowanie

Problem badania rozwoju osobowości nauczyciela akademickiego w kontekście jego działalności zawodowej jest wciąż aktualny. Gotowość do działalności zawodowej rozumiana jest jako system, który cechują odpowiednie wskaźniki. Ich kompleksowe uwzględnienie pozwala otrzymać wiarygodną informację o właściwym poziomie pracy zawodowej. Rozwój kadry akademickiej może przebiegać w trzech kierunkach: wykładowca-praktyk, wykładowca-badacz i naukowiec w branży według specjalizacji szkoły wyższej. Działalność naukowo-pedagogiczna w kontekście współczesnej moralności jest ważną składową kompetencji zawodowych nauczyciela akademickiego i istotnie wpływa na wyniki jego działalności naukowo-badawczej i dydaktycznej. Stanowi też ważny aspekt realizacji idei humanizacji nauki i edukacji.

Bibliografia

- Aspfors J., Fransson G., *Research on mentor education for mentors of newly qualified teachers: a qualitative meta-synthesis*, „Teaching and Teacher Education” 2015, nr 48.
- Król R., *Duchowość nauczyciela akademickiego*, „Pedagogika Katolicka” 2008, nr 2 (styczeń–czerwiec).
- Subbarayudu N., Praveen Kumar S. Babu, *Role of a teacher in education at 21st century*, „Conflux Journal of Education”, vol. 1, Is. 2, July 2013.
- Zatoń K., *Ewaluacja jakości kształcenia nauczycieli akademickich*, „Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu” 2014, t. 45.
- Żukowska Z., *Potrzeba pedagogizacji nauczycieli akademickich w świetle etyki zawodu*, „Studia Dydaktyczne” 2013, t. 24–25.
- Гончаренко С.У., *Зміст загальної освіти і її гуманітаризація* [в:] *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія, за ред. І.А. Зязюна, Київ 2000.
- Журавська Л.М., Журавський В.Л., *Викладач як керівник самостійної діяльності студентів* [в:] *Теоретично-методичні проблеми навчання і виховання*, зб. наук. праць: педагогічні науки, Київ 2000.
- Подмазін С.І., *Особистісно орієнтована освіта (соціально-філософський аналіз)*, автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філос. наук: спец. 09.00.03, „Соціальна філософія та філософія історії”, Дніпропетровськ 2006.